

BOERENKERKHOF – begraafplaats der gemeente Lonneker

Op 28 augustus 1827 kwam er een koninklijk besluit dat het met ingang van 1 januari 1829 in grotere steden (meer dan 1000 inwoners) verboden was om overledenen in en bij kerken te begraven. In veel steden, ook in Enschede, was de situatie als gevolg van ruimtegebrek onhoudbaar geworden; soms kwamen menselijke resten aan de oppervlakte wat tot onhygiënische toestanden en stankoverlast leidde. Het kwam voor dat menselijke resten aan de honden ten prooi vielen.

Besloten werd dat beide gemeenten, Enschede en Lonneker, een eigen kerkhof zouden krijgen.

De gemeente Lonneker benoemde een commissie bestaande uit burgemeester Willem Greve, wethouder Gerrit Vrijler en raadslid Herman Breteler die zich tot de Hervormde Gemeente van Enschede wendde met het verzoek om een terrein, groot ca. 1,5 bunder, genaamd De Klokkenkamp, gelegen aan de Korte Stegge (nu Deurningerstraat) tegen een billijke prijs aan hen in erfpacht te geven. Op dit terrein werden in 1523 twee klokken gegoten voor de stadstoren die bij de stadsbrand van 1517 verloren waren gegaan.

De Hervormde Gemeente besluit om het perceel in erfpacht aan te bieden voor 110 gulden. De commissie schrok nogal van de hoogte van dit bedrag en deed een tegenvoorstel van 100 gulden dat door Enschede geaccepteerd werd. Lonneker besluit om een deel van het terrein dat niet met onmiddellijke ingang voor de begraafplaats nodig was in vijf percelen voor een periode van zes jaar te verpachten. Dit leverde jaarlijks 26,25 gulden op. Ook werd een reglement voor het kerkhof en de doodgraver opgesteld waarin o.a. het volgende werd opgenomen:

“Een graf in eigendom kostte 10 gulden, inwoners uit andere gemeenten – ook Enschede – moesten 20 gulden betalen. Van de doodgraver werd verlangd dat hij behoorlijk kon lezen en schrijven. Voor het begraven, het snoeien van de heg en het onderhoud van de paden ‘genoot’ hij een jaarlijks traktement van 75 gulden; m.i.v. 1 januari 1930 werd dit

verhoogd tot 100 gulden”.

De kosten voor de aanleg (poort, heg, gracht etc.) bedroegen 540 gulden. Het kerkhof werd op 1 januari 1829 in gebruik genomen. Aangezien in Lonneker veel agrariërs woonden kreeg het al snel de naam Boerenkerkhof.

Er werden mensen uit alle lagen van de bevolking begraven. Zowel boeren als burgers en notabelen, zoals B.W. Blijdenstein. Andere bekende namen zijn: Roessingh, Jannink, Tattersall, Ter Kuile, Niermans (stadsarchitect) en socialistenvoorman Johan Tusveld.

De gemeente Enschede liet, voor de aanleg van een begraafplaats, haar oog vallen op een stuk grond aan de Hengeloschedijk, ongeveer op de plek waar later het gemeentehuis van Lonneker gebouwd zou worden. Dat lukte niet en uiteindelijk werd gekozen voor een perceel aan de toenmalige Helweg, later Gronausestraat en nu Espoortstraat. Beide begraafplaatsen waren voor inwoners van alle gezindten.

Enschede had aan de Molenstraat reeds een Joodse begraafplaats en het dorp Lonneker een RK kerkhof naast de kerk.

Burgemeester Greve van de gemeente Lonneker kocht als eerste een graf voor zichzelf. Eind 1829 kwam een schrijven van Gedeputeerde Staten met de mededeling dat om het kerkhof een muur moest worden opgetrokken. De gemeente Lonneker schatte de kosten op 4000 gulden en tekende met succes protest aan. In plaats van een muur wordt er een beukenhaag geplaatst.

I.v.m. de ingebruikname van de Westerbegraafplaats in 1921 wilde de gemeente Lonneker het Boerenkerkhof in 1923 sluiten. Tegen dat voornemen kwamen 23 bezwaarschriften binnen. Uiteindelijk werd het kerkhof (pas) in 1954 gesloten.

Vanaf 1829 zijn hier honderden mensen begraven; als laatste in 1952 Leijda Lutje Berenbroek. Vanaf de opening tot heden werd geen enkel graf geruimd. Veel overledenen kregen vanwege geldgebrek geen grafsteen maar een simpele houten plank of houten kruis. In de loop der jaren is dit materiaal vergaan en daarom is nu niet meer bekend wie er allemaal begraven liggen.

Doordat er na de sluiting sprake was van minimaal onderhoud trad al snel verval in en werden veel graven als gevolg van vandalisme zwaar beschadigd. In 1989 koopt de gemeente Enschede de begraafplaats en in 1995 wordt deze opengesteld voor het publiek. Met name de SHSEL zette zich in voor herstel en onderhoud van het kerkhof. In 1993 inventariseerden en fotografeerden de leden Arie de Haan en Paul Stegeman alle nog herkenbare graven. Op de website staan zowel een alfabetische als numerieke lijst met namen en nummers, geboorte- en overlijdensdata van hen van wie bekend is dat ze hier begraven liggen.

Jarenlang is de begraafplaats een toevluchtsoord voor zwervers en junks en een hondenuitlaatplaats. Omwonenden en de SHSEL doen lang (tevergeefs) een beroep op de gemeente om hier tegen op te treden.

In 2002 wordt er een werkgroep Boerenkerkhof gevormd bestaande uit leden van de SHSEL, wijkbewoners, ondernemers en de gemeente. In 2003 start men met een grootschalige opknappbeurt volgens een door Christine Rischmann gemaakt ontwerp en een jaar later wordt e.e.a. afgerond met de plaatsing en onthulling van het kunstwerk "Zielendraagster" van Helga Kock am Brink. Momenteel wordt het kerkhof nog altijd onderhouden door genoemde werkgroep.

In nummer 76 (2003) van het kwartaalblad 'n Sliepsteen van de SHSEL vindt u een uitgebreid artikel van Paul Stegeman over het Boerenkerkhof en in nummer 96 (2008) een artikel van Arie de Haan. Beide zijn te lezen op de website maar er zijn er nog exemplaren van deze nummers beschikbaar in de ruimte van de SHSEL in Prismare en bij de kraam hier ter plekke.

JBr. 21 juni 2016

Bronnen:

*Een stukje historie van Lonneker. Provinciaal Overijsselsch Dagblad en Zwolsche courant (1926)

*Stad en Land van Twente. L.A. Stroink (1962).

*Het Boerenkerkhof. Een historische plek aan de Deurningerstraat (2004)

*n Sliepsteen, kwartaalblad van de Stichting Historische Sociëteit Enschede-Lonneker.

(2003 Paul Stegeman en 2008 Arie de Haan).
*Privé archief Jan Willem Berns.